

AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI

K paušálnej náhrade nákladov spojených s uplatnením pohľadávky

Ivana Macková*

Nedostatočná platobná disciplína dlžníkov a s tým súvisiace omeškanie s plnením peňažných záväzkov je dlhodobý problém, na ktorý reagovala aj Európska únia. Slovenská republika a Česká republika si splnili svoju harmonizačnú povinnosť a implementovali do národných poriadkov viaceré nové pravidlá, ktoré vyplývajú zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/7/EÚ zo 16. februára 2011 o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách¹ (ďalej len „smernica“). V tomto článku sa autor zameriavam na analýzu nového nároku veriteľov v boji proti oneskoreným platbám dlžníkov, ktorý vyplýva z ustanovenia čl. 6 ods. 1 smernice - na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky.

Cieľom tohto príspevku je priblížiť inštitút paušálnej náhrady nákladov spojených s uplatnením pohľadávky v teoretickej rovine, ako aj v aplikačnej praxi, s poukazom na niektoré výkladové problémy, ktoré sa v súvislosti s analyzovanou témou začali objavovať. V článku je komparovaná slovenská a česká právna úprava, ktoré sa od seba líšia napriek tomu, že obe krajiny transponovali rovnakú smernicu.

Úvod

Nárok na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky je relatívne novým inštitútom slovenského a českého súkromného práva. Podstatou nároku na paušálnu náhradu nákladov je, že veriteľ má v prípade omeškania dlžníka s plnením dlžníkovho záväzku (okrem nároku na úrok z omeškania, prípadne nároku na náhradu škody) nový zákonný nárok - nárok na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky. Výška paušálnej náhrady nákladov je v oboch krajinách rovnaká, a je to suma 40,- EUR v Slovenskej republike a suma 1.200,- Kč v Českej republike. V Slovenskej

republike je analyzovaný právny inštitút aplikovateľný na obchodnoprávne vzťahy, bez ohľadu na to, či ide o relatívny, alebo absolútny obchod. V občianskoprávnej zákonnej úprave sa neaplikuje, explicitne je vylúčený akýkoľvek záväzkový vzťah, kde dlžníkom je spotrebiteľ. Rovnako Česká republika aplikuje paušálnu náhradu na záväzkové vzťahy, ktoré vznikli medzi podnikateľmi, a tiež medzi podnikateľom na jednej strane a verejným obstarávateľom na druhej strane.²

V podmienkach Slovenskej republiky bol tento inštitút do právneho poriadku zavedený novelou zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka (ďalej len „ObZ“) s účinnosťou od 1. februára 2013, uskuťtočnenou nariadením vlády č. 21/2013 Z. z., ktorým sa menia niektoré ustanovenia Obchodného zákonníka (ďalej len „Nariadenie SR“).³

Česká republika si svoj záväzok voči Európskej únii splnila o pár mesiacov neskôr, a to k 01. 07. 2013, kedy došlo k novele zákona č. 513/1991 Zb. Obchodního zákoníka (ďalej len „český ObZ“) a zároveň k novele nařízení vlády č. 142/1994 Sb., ktorým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální

² Ustanovenie § 3 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ktorým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob: „*Jde-li o vzájemný závazek podnikatelů nebo je-li obsahem vzájemného závazku mezi podnikatelem a veřejným zadavatelem podle zákona upravujícího veřejné zakázky povinnost dodat zboží nebo poskytnout službu za úplatu veřejnému zadavateli, činí minimální výše nákladů spojených s uplatněním každé pohledávky 1 200 Kč.*“

³ Podľa ustanovenia § 369c ods. 1 ObZ: „*Omeškaním dlžníka vzniká veriteľovi okrem nárokov podľa § 369, 369a a 369 b aj právo na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky, a to bez potreby osobitného upozornenia. Výšku paušálnej náhrady nákladov spojených s uplatnením pohľadávky ustanoví vláda Slovenskej republiky nariadením.*“

* JUDr. Ivana Macková, externý doktorand Paneurópskej vysokej školy práva v Bratislave, Ústav súkromného práva, Oddelenie Občianskeho práva.

¹ Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:048:0001:0010:sk:PDF>.

výše nákladů spojených s uplatňováním pohľadávky.⁴ Český ObZ paušálnu náhradu nákladov explicitne ošetril tiež v ustanovení § 369 ods. 1: „*Je-li dlužník v prodlení se splněním peněžitého závazku nebo jeho části a není smluvně stanovena sazba úroků z prodlení, je dlužník povinen platit z nezaplacené částky úroky z prodlení určené ve smlouvě, jinak určené předpisy práva občanského. Věřitel má vedle úroků z prodlení nárok na úhradu minimální výše nákladů spojených s uplatněním své pohľadávky v rozsahu a za podmínku stanovených nařízením vlády.*“ Situácia sa však zmenila od 01. 01. 2014, kedy došlo v Českej republike k rekonštrukcii súkromného práva a k odstráneniu dualizmu právnej úpravy záväzkov, prijatím zákona č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku (ďalej len „NOZ“). Čo je v tejto súvislosti dôležité je to, že NOZ nárok na paušálnu náhradu nákladov **vôbec neupravuje**. V súčasnosti upravuje v Českej republike inštitút paušálnej náhrady nákladov len podzákonný predpis - nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ktorým sa určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohľadávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob (ďalej len „Nariadenie ČR“). Podľa ustanovenia § 3 Nariadenia ČR: „*Jde-li o závazkový vztah mezi podnikateli nebo jeli obsahem vzájemného závazku mezi podnikatelem a veřejným zadavatelem dodat zboží nebo poskytnout službu za úplatu veřejnému zadavateli, činí minimální výše nákladů spojených s uplatněním každé pohľadávky 1 200 Kč.*“

1 Vznik a uplatnenie práva na paušálnu náhradu nákladov

Ako bolo spomenuté v úvode príspevku, obe krajiny transponovali do svojich národných právnych poriadkov rovnakú smernicu, výsledok je však značne rozdielny.

a. Právna úprava v Slovenskej republike

Podľa slovenskej právnej úpravy, konkrétne podľa ustanovenia § 369c ods. 1 Obchodného zákonníka: „(1) *Omeškaním dlžníka vzniká veriteľovi okrem nárokov podľa § 369, 369a a 369 b aj právo na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky, a to bez potreby osobitného upozornenia. Výšku paušálnej náhrady nákladov spojených s uplatnením pohľadávky ustanoví vláda Slovenskej republiky nariadením.*“ Nariadenie SR vyššie uve-

⁴ Novela bola vykonaná nariadením vlády č. 180/2013 Sb, ktorým sa mení nařízení vlády č. 142/1994 Sb., ktorým sa stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

dené ustanovenie precizuje v ustanovení § 2, podľa ktorého výška paušálnej náhrady nákladov spojených s uplatnením pohľadávky je 40,- Eur jednorazovo bez ohľadu na dĺžku omeškania.

V zmysle vyššie uvedených ustanovení je jednoznačne stanovené, že nárok na paušálnu náhradu nákladov vzniká už omeškaním. Slovenská právna úprava je teda pomerne jednoznačná. Nevznikajú pochybnosti o tom, že vznik nároku na paušálnu náhradu nákladov nie je závislý na súdnom rozhodnutí, ale naopak, že vzniká už samotným omeškaním a ak si ho veriteľ voči dlžníkovi uplatní mimo súdneho konania a dlžník tento nárok uhradí, nejde o bezdôvodné obohatenie.

b. Právna úprava v Českej republike

Napriek tomu, že Česká republika v čase transponovania smernice ošetrila nárok na paušálnu náhradu nákladov v českom ObZ, v súčasnosti je upravený len v podzákonnom predpise. V dôsledku absencie explicitnej zákonnej úpravy nároku na paušálnu náhradu nákladov je nevyhnutné subsumovať paušálnu náhradu nákladov pod príslušenstvo pohľadávky v zmysle ustanovenia § 513 NOZ.⁵ Vo všeobecnosti si veriteľ musí nárok na zaplatenie príslušenstva pohľadávky uplatniť v súdnom konaní, spolu s nárokom na úhradu istiny pohľadávky. Musí zároveň preukázať výšku nákladov spojených s uplatnením pohľadávky voči dlžníkovi. Ako bolo spomenuté, rozdiel oproti paušálnej náhrade nákladov je ten, že výšku paušálnej náhrady nákladov nemusí veriteľ preukazovať. Suma vo výške 1.200,- Kč je fixná a veriteľ na ňu má nárok zo zákona. Právna úprava Českej republiky môže evokovať dojem, že nárok na paušálnu náhradu nákladov by mal vzniknúť až potom, čo ho veriteľovi prizná súd. To by však bolo v rozpore s podstatou celého nároku, ktorý by mal vzniknúť už omeškaním, aj keď to česká právna úprava explicitne nevyslovuje. Keďže česká právna úprava sa v podzákonnom predpise obmedzuje len na konštatáciu, v akej výške a z akého právneho vzťahu nárok na paušálnu náhradu vzniká, vynára sa v tejto súvislosti celý rad otázok typu: Vzniká nárok už omeškaním? Môže si ho veriteľ uplatniť jednorazovo alebo nie? Je potrebné osobitné upozornenie? Odpovede na tieto otázky by mala byť s poukazom na úpravu obsiahnutú v smernici jasné, ale česká právna úprava ich jednoducho neobsahuje.

Ako a kedy teda vzniká nárok na paušálnu náhradu nákladov?

Na lepšiu ilustráciu toho, za akých podmienok vzniká nárok na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky uvediem konkrétnu situáciu z aplikačnej praxe: *Spoločnosti x ako dlž-*

⁵ Ustanovenie § 513 NOZ: „*Príslušenstvom pohľadávky jsou úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.*“

níkovi bola doručená predžalobná výzva na úhradu dlhu, v rámci ktorej si právny zástupca veriteľa – spoločnosti Y uplatnil okrem iného nárok na paušálnu náhradu nákladov vo výške 120,- EUR. Dielo - stavba, sa členila na viacero menších objektov. Vzhľadom na rozčlenenie diela na menšie samostatné objekty si zmluvné strany rozdelili aj cenu diela na viacero častí, ktoré boli naviazané čo do splatnosti a fakturácie na jednotlivé etapy realizácie diela. Abstrahujúc od okolností konkrétneho prípadu a zložitejšej skutkovej situácie, k sume 120,- EUR dospel právny zástupca veriteľa tak, že ku každej čiastkovej faktúre (ktorou bola zhotoviteľom vyčíslená cena za dokončenie príslušnej časti diela), priradil nárok na zaplatenie paušálnej náhrady nákladov vo výške 40,- EUR.

Na to, aby sme mohli hovoriť o vzniku nároku na paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky je nevyhnutné, aby existovala pohľadávka veriteľa po lehote splatnosti. Ako je známe, záväzky vznikajú z právnych úkonov, najmä zo zmlúv, ako aj zo spôsobenej škody, z bezdôvodného obohatenia alebo z iných skutočností uvedených v zákone. V analyzovanom prípade je právnym dôvodom vzniku záväzku zmluva. *Faktúru samú o sebe nie je v žiadnom prípade možné považovať za právny základ vzniku pohľadávky za právny titul, ide len o daňový doklad.*

Pre úplnosť uvádzam, že ak sa zmluvné strany dohodli, že zhotoviteľ má zhotoviť dielo postupne po častiach, mám za to, že etapizáciu jednotlivých častí diela na samostatné časti treba chápať ako dohodu o čase plnenia záväzku, nie ako samostatné záväzky vykonať rôzne diela. Rovnako tak objednávateľ má jeden záväzok zaplatiť cenu diela, bez ohľadu na to, ako bola v zmluve o dielo dohodnutá splatnosť ceny diela. Rozdelenie ceny diela na menšie sumy je potrebné chápať ako dohodu zmluvných strán o splatnosti ceny diela, nie ako samostatné pohľadávky zhotoviteľa na zaplatenie ceny diela voči objednávateľovi. Iná situácia by nastala v prípade, že by bol dlžník zhotoviteľom niekoľkých samostatných diel, z ktorých by malo každé samostatný režim a samostatne dohodnutú cenu. V takom prípade by sa dalo uvažovať o tom, že si môže na základe jednej zmluvy uplatniť svoje pohľadávky samostatne a s vymáhaním každej z nich uplatňovať nárok na paušálnu náhradu nákladov pri omeškaní veriteľa so zaplatením ceny diela. Tento úmysel zmluvných strán by však musel byť spoznatelný zo samotnej zmluvy, napr. z toho, ako si zmluvné strany dohodli cenu diela, termín odovzdania atď.

Vráťme sa však k pojmu uplatnenie práva. Uplatnenie práva vo všeobecnosti nie je v právnom poriadku explicitne definované. Najčastejšie sa pojem uplatnenie práva objavuje v kontexte – uplatniť právo v procesnoprávnom zmysle, v občianskom súdnom

konaní, či v inom konaní. Ustanovenie Článku VI. slovenského znenia smernice je označený ako „Náhrada nákladov za vymáhanie“. Takáto formulácia evokuje dojem, že právna úprava používa „vymáhanie pohľadávky“ ako synonymum súdneho konania (prípadne konania vo všeobecnom procesnoprávnom zmysle), ktorý je umocnený aj tým, že smernica vo viacerých ustanoveniach naznačuje, že upravuje práve procesnoprávne vymáhanie pohľadávok.⁶ Mám za to, že uplatnenie pohľadávky možno chápať širšie ako pojem vymáhanie - ako akýkoľvek úkon veriteľa voči dlžníkovi, ktorým sa domáha splnenia svojej pohľadávky od dlžníka. Na účely uplatnenia nároku na paušálnu náhradu nákladov však možno dôvodne predpokladať, že oba pojmy sú používané ako synonymá.

Na základe vyššie uvedeného možno zosumari- zovať, že nárok na paušálnu náhradu nákladov vzniká omeškaním dlžníka, a to vo vzťahu ku každej pohľadávke veriteľa, s plnením ktorej je dlžník v omeškaní, ak majú pohľadávky samostatný právny základ. Ak majú pohľadávky len jeden právny základ, veriteľ má nárok na jednorazovú náhradu paušálnych nákladov spojených s uplatnením pohľadávky vo výške 40,- Eur, resp. 1.200,- Kč.

2 Paušálna náhrada nákladov a príslušenstvo pohľadávky

Paušálna náhrada nákladov sa v oboch krajinách podobá príslušenstvu pohľadávky podľa ustanovenia § 121 ods. 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „SOZ“)⁷ a ustanoveniu § 513

⁶ Napríklad bod 32 smernice: „Táto smernica vymedzuje len pojem „exekučný titul“, ale nemala by upravovať rôzne postupy pre nútený výkon tohto titulu alebo podmienky, za ktorých nútený výkon tohto titulu môže byť zastavený alebo odložený.“, alebo Článok 10 smernice (Postupy vymáhania nesporných pohľadávok): „1. Členské štáty zabezpečia, aby v prípade, že dlh alebo prvky konania nie sú sporné, bolo možné získať exekučný titul, a to aj prostredníctvom zrýchleného postupu a bez ohľadu na výšku dlhu, zvyčajne do 90 kalendárnych dní od podania žaloby veriteľom na súde alebo od veriteľovho podania na inom príslušnom orgáne. Členské štáty vykonávajú túto povinnosť v súlade so svojimi príslušnými vnútroštátnymi zákonmi, inými právnymi predpismi a správnymi opatreniami. 2. Vnútroštátne zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia musia uplatňovať rovnaké podmienky na všetkých veriteľov usadených v Únii...“

⁷ Z rozsudku NS SR, sp. zn. 5 Cdo 141/95: „Definícia príslušenstva pohľadávky obsiahnutá v ustanovení § 121 ods. 3 OZ platí aj pre obchodnozväzkové vzťahy. Príslušenstvo pohľadávky uplatnené na dobu „do zaplatenia“

NOZ. Je polemické, či je možné oba inštitúty stotožňovať. V oboch prípadoch ide o náhradu nákladov vzniknutých v súvislosti s uplatnením pohľadávky, týkajúcich sa zročnej pohľadávky. Príslušenstvo pohľadávky ako také je za účelom jeho úspešného uplatnenia potrebné preukázať čo do výšky vynaloženej sumy veriteľom. Ako bolo uvedené vyššie v texte, paušálna náhrada nákladov je samostatný zákonný nárok, ktorý vzniká vždy keď sa dlžník dostane do omeškania, a to vo fixnej sume uvedenej vyššie.

Výkladový problém spočíva v rozlíšení hranice medzi nárokom na paušálnu náhradu nákladov a medzi príslušenstvom pohľadávky, resp. nárokom na náhradu nákladov konania.

Protichodný výklad vo vyššie uvedenej veci spočíva v tom, že (i) jedna skupina právnikov má za to, že popri paušálnej náhrade nákladov môže veriteľ zároveň požadovať tiež plnú náhradu nákladov spojených s konaním (resp. vymáhaním, ako ďalšie príslušenstvo pohľadávky) a iná skupina právnikov má za to, že (ii) ak veriteľ (žalobca) uplatňuje v návrhu na začatie konania aj právo na úhradu paušálnych nákladov, môže požadovať súčasne aj náhradu ďalších nákladov vynaložených na vymoženie pohľadávky len v sume, ktorá prevyšuje sumu 40,- EUR, resp. 1.200,- Kč.

Prvý zo spomínaných názorov sa opiera o účel nároku na paušálnu náhradu nákladov v zmysle smernice. Účelom smernice má byť eliminácia nedostatočnej platobnej disciplíny dlžníkov pri plnení ich dlhov. Paušálna náhrada nákladov má predovšetkým podnietiť dlžníkov k tomu, aby svoje peňažné záväzky plnili riadne a včas, t.j. dominuje prevenčná a motivačná funkcia tohto nároku.⁸ V Preambule Smernice sa okrem iného uvádza, že „...(19) *S cieľom odradiť od oneskorených platieb je potrebné,*

pohľadávky nemusí byť v žalobe presne vyčíslené. Stačí, ak je v žalobe uvedený druh príslušenstva podľa § 121 ods. 3 OZ, spôsob, ako sa dá určiť jeho výška, prípadne sadzba a deň, od ktorého má byť toto príslušenstvo priznané súdom.“

⁸ Bod 3 preambuly Smernice: „*Mnoho platieb v obchodných transakciách medzi hospodárskymi subjektmi alebo medzi hospodárskymi subjektmi a orgánmi verejnej moci sa uskutočňuje neskôr, než ako sa dohodlo v zmluve alebo stanovilo vo všeobecných obchodných podmienkach. Hoci bol tovar dodaný alebo služby poskytnuté, mnohé zodpovedajúce faktúry sú zaplatené dlho po termíne splatnosti. Takéto oneskorené platby negatívne ovplyvňujú likviditu a komplikujú finančné hospodárenie podnikov. Takisto ovplyvňujú konkurencieschopnosť a ziskovosť podnikov v prípade, keď veriteľ z dôvodu oneskorenej platby musí získať finančné prostriedky z externých zdrojov. Riziko týchto negatívnych vplyvov sa výrazne zvyšuje v období hospodárskeho poklesu, keď je prístup k financovaniu zložitejší.*“

aby veritelia dostali spravodlivú náhradu nákladov na vymáhanie, ktoré im vznikli v dôsledku oneskorenej platby...Náhrada nákladov na vymáhanie by sa mala určiť bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne ustanovenia, na základe ktorých môže vnútroštátny súd priznať náhradu veriteľovi pre akúkoľvek ďalšiu škodu súvisiacu s oneskorenou platbou dlžníka. (20) *Okrem nároku na zaplatenie paušálnej sumy na pokrytie interných nákladov na vymáhanie by veritelia takisto mali mať nárok na náhradu ostatných nákladov na vymáhanie, ktoré im vzniknú v dôsledku oneskorenej platby dlžníka. Takéto náklady by mali zahŕňať najmä náklady, ktoré vznikli veriteľom v dôsledku využitia služieb právnikovi alebo spoločnosti na vymáhanie pohľadávok....“*

Podľa dôvodovej správy k Nariadeniu SR⁹ predstavuje paušálna náhrada nákladov tzv. *administratívne interné monitorovacie náklady*, ktoré vznikajú pri kontrole dodržiavania zmluvných záväzkov, napr. náklady na vedenie evidencie pohľadávok, náklady súvisiace s telefonicou, či písomnou urgenciou dlžníka. To sa v zmysle vyššie citovaných ustanovení smernice týka len základnej sumy, t.j. sumy 40,- EUR a 1.200,- Kč. Smernica však zdôrazňuje, že veriteľ by mal mať nárok aj na náhradu ďalších nákladov spojených s vymáhaním pohľadávok. Zaujímavosťou je, že formulár na podanie elektronického platobného rozkazu, ktorý vydalo Ministerstvo spravodlnosti České republiky striktné rozlišuje medzi nákladmi spojenými s uplatnením pohľadávky a náhradou „nákladů řízení“, ktorá sa v elektronickom formulári vyplňa bez toho, aby bola akokoľvek zohľadnená suma uplatňovanej paušálnej náhrady nákladov.¹⁰ Na porovnanie - Ministerstvo spravodlnosti Slovenskej republiky vo svojom elektronickom zjednodušenom formulári návrhu na vydanie platobného rozkazu tieto nároky explicitne nerozlišuje, okrem úrokov z omeškania (istiny a trov právneho zastúpenia) obsahuje už len kolónku „ostatné trovy konania“. To však nie je možné použiť ako argument v neprospech separácie oboch nárokov, pretože slovenský formulár je celkovo minimalistický čo do náležitostí.

V prospech druhého spomenutého výkladu sa však tiež vieme oprieť o účel smernice. V citovanom bode 19 Preambuly smernice sa uvádza, že veritelia by mali dostať spravodlivú náhradu nákladov na vymáhanie, ktoré im vznikli v dôsledku oneskorenej platby. Priblížme si teda pojem „spravodlivosť“ v tomto kontexte. Podľa smernice má veriteľ právo požadovať od dlžníka aj ďalšie náklady súvi-

⁹ Dostupné na: <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon & MasterID=4185>.

¹⁰ HRBÁČKOVÁ, J.: K paušální náhradě nákladů spojených s uplatněním pohledávky, Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-pausalni-nahrade-nakladu-spojenych-s-uplatnenim-pohledavky-95698.html>

siace s omeškáním, prevyšujúce sumu 40,- EUR/1.200 Kč. Členské štáty vo svojej vnútroštátnej právnej úprave môžu stanoviť aj vyššiu sumu ako 40,- EUR, slovenský, ani český zákonodarca však vyššiu sumu (zatiaľ) nezaviedol. Podľa dôvodovej správy k novele zákona (v prípade slovenskej právnej úpravy) by bol taký postup nevhodný, neprimeraný a neproporcionálny. Keď sa dlžník dostane do omeškania, je povinný veriteľovi uhradiť okrem úrokov z omeškania, ktoré sú v prípade obchodnoprávných vzťahov značne vyššie ako v občianskoprávnej úprave, aj paušálnu náhradu nákladov spojených s uplatnením pohľadávky a prípadne iné sankcie dohodnuté v zmluve (napr. zmluvnú pokutu). Skutočne suma 40,- Eur / 1.200,- Kč nestačí na pokrytie nákladov spojených s vymáhaním a na „potrestanie“ dlžníka? Samozrejme je potrebné brať do úvahy aj okolnosti konkrétneho prípadu, ale vo väčšine prípadov možno predpokladať, že uvedená suma je dostatočná na uvedený účel. Je potrebné brať do úvahy aj to, že nárok na paušálnu náhradu nákladov vzniká *bez ohľadu na sumu nezaplatenej (splatnej) pohľadávky veriteľa, dobu dlžníkovho omeškania* (jeden deň alebo jeden rok) a vznik týchto nákladov *nemusi veriteľ nijak preukázať*. Koniec koncov, omeškание dlžníka nie je „najhorším“ prípadom porušenia zmluvy, pretože predstavuje často „len“ dočasné, nie trvalé neplnenie záväzku zo strany dlžníka. Prevenčná funkcia smernice by mala prevažovať nad sankčnou. Veriteľ si svoju pohľadávku totiž vymáha v mnohých prípadoch aj mimo súdneho (či rozhodcovského) konania. Náklady na vymáhanie môžu byť uplatnené/ pokryté aj ako príslušenstvo pohľadávky a v konaní pred súdom aj ako súčasťou trov konania, pretože medzi ne sa radia aj hotové výdavky účastníkov konania, ktoré v niektorých prípadoch môžu pokrývať aj časť vlastných nákladov veriteľa vynaložených pri uplatnení pohľadávky.¹¹ Z tohto pohľadu sa potom javí ako neprimerane prísne, keď má dlžník uhrádzať tie

isté náklady veriteľa niekoľkokrát, len pod odlišným označením.

Záver

Záverom možno konštatovať, že právna úprava analyzovaného právneho nároku nie je taká precízna a jednoznačná, ako by sme si možno želali. V Českej republike absentuje akákoľvek bližšia zákonná úprava uplatnenia tohto nároku, jeho právny základ je daný podzákoným predpisom, ktorý sa obmedzuje len na konštatáciu, v akej výške a z ktorých právnych vzťahov si možno nárok uplatniť. Pokiaľ ide o právnu úpravu Slovenskej republiky, v porovnaní s právnou úpravou v Českej republike je omnoho precíznejšia. Na základe analyzovaných právnych predpisov je zrejmé, že nárok na paušálnu náhradu nákladov (i) vzniká už omeškáním dlžníka s plnením svojho záväzku, (ii) pre vznik nároku je smerodajný právny základ pohľadávky – môže sa uplatniť len jednorazovo a (iii) nárok sa uplatňuje bez potreby osobitného upozornenia. Slovenská právna úprava teda v tomto aspekte môže byť pre českú právnu úpravu inšpiráciou. Rozhodovacia prax súdov v oboch krajinách pravdepodobne vnesie do uplatňovania nároku na paušálnu náhradu nákladov viac svetla a stanoví jasné mantinely. Okrem iného aj v otázke, či možno popri paušálnej náhrade nákladov požadovať aj plnú náhradu nákladov konania (príslušenstvo pohľadávky). Odhliadnuc od toho by však bolo v podmienkach Českej republiky optimálne zakotviť právnu úpravu paušálnej náhrady nákladov nie podzákoným predpisom, ale priamo v NOZ. Je síce na škodu, že sa rekodifikovaný predpis musí upravovať už po krátkej dobe používania, ale je to určite prijateľnejšia možnosť, ako keby mali vznikať prípadné pochybnosti o tom, či podzákonná norma je dostatočná na úpravu osobitného nároku a ako je možné nárok vlastne uplatniť.

Summary

The payment discipline of debtors decreased significantly in a past few years, which naturally causes complication for creditors, seeking for their claims. The European Union is fully aware of this issue; therefore, strict rules fighting against this issue were adopted via the Directive of the European Parliament and Council 2011/7/EU dated 16 February 2011 on combating late payment in commercial transactions (hereinafter referred to as the “Directive”). The Slovak Republic and the Czech Republic implemented the Directive into their national legal systems. In this article, author analyses new claim of creditors connected with the late payments of debtors, guaran-

¹¹ Ustanovenie § 137 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok: „Trov konania sú najmä hotové výdavky účastníkov a ich zástupcov, včítane súdneho poplatku, ušlý zárobok účastníkov a ich zákonných zástupcov, trov dôkazov, odmena notára za vykonávané úkony súdneho komisára a jeho hotové výdavky, náhrada výdavkov právnickej osoby, ktorá je oprávnená zastupovať v konaní podľa osobitného predpisu, odmena správcu dedičstva a jeho hotové výdavky, tlmočné a odmena za zastupovanie, ak je zástupcom advokát.“ a analogicky ustanovenie § 137 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho rádu: „Náklady řízení jsou zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, včetně soudního poplatku, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů, tlmočné, náhrada za daň z přidané hodnoty, odměna za zastupování a odměna pro mediátora podle zákona o mediaci za první setkání s mediátorem nařízené soudem podle § 100 odst. 2.“

ted by the Directive and implemented into national legal systems - the compensation for recovery costs. This article aims to provide reader with a little insight regarding the compensation for recovery costs from theoretical as well as practical point of view, pointing out on some difficulties and ambiguities

connected with interpretation of national legal rules. The article contains comparison of Slovak and Czech legislation, which differs from each other despite the fact that both countries have transposed the very same Directive.

Ohlédnutí nad pojmem „obchodní společnost“

Filip Záděra*

Úvodem

Z obecného hlediska lze konstatovat, že problematika existence pojmu „obchodní společnost“ je *de facto* spojena s reflexí právnické osoby (korporačního typu) jako subjektu práva, kterýžto pojem je sám o sobě velmi nejasný a nemá ani dlouhou historii.¹ Obecně lze přitom na právnickou osobu nahlížet jako na relativně nově se historicky vyvinuvší obecnou formu organizačně právní integrace zejména ekonomických zájmů, která se zúčastňuje jako jeden ze subjektů právních vztahů na právním životě.² Existence různých druhů právnických osob konečně též poukazuje na rozmanitost ekonomického života i právních vztahů, které se v souvislosti s nimi v moderní době utvářejí. V současnosti tedy právnické osoby bez ohledu na svoji definici a pojetí právní doktríny existují jako neodmyslitelný subjekt právních vztahů.³ Základní koncept obchodní společnosti jako korporace přitom spočívá v tom, že tato je odvislá od života svých členů a že tedy existuje nezávisle na jejich životech.⁴ Jinými slovy základní atribut korporace lze spatřovat v tom, že tato požívá práv a je povinována povinnostmi, které jsou odlišné od těch požívaných nebo nesených jejími členy.⁵ Tedy z tohoto úhlu pohledu stojí korporace nad in-

dividuálními zájmy, resp. životy, svých členů. Jen těžko si dnes lze běžný život bez právnických osob různých typů vůbec představit, přitom nelze přehlédnout, že v současné době právě právnické osoby korporačního typu podléhají novým trendům. Živelné zakládání právnických osob v podobě obchodních společností v našich zeměpisných šířkách, bezesporu v nesčetných případech pod dojmem minimální odpovědnosti za případný podnikatelský neúspěch, vede až k bizarním číslům. Obchodní společnosti se tak jako společenství obchodního práva⁶ staly v důsledku toho nejčastěji se vyskytujícími podnikatelskými subjekty. Proto bych se chtěl v dalším pojednání krátce ohlédnout nad právnickou osobou korporačního typu označovanou naším právem jako „obchodní společnost“ nebo prostě jen „společnost“.⁷

Obecné vymezení pojmu v českém a evropském kontextu

Vymezit pojem obchodní společnost bylo a je poměrně obtížné.⁸ Tato skutečnost je dána zejména obtížností podání jakékoliv obecné definice tohoto

* Mgr. Filip Záděra, Ph.D., advokát, Praha.

¹ Knapp, V. Teorie práva. 1. vyd. C.H. Beck, Praha 1995, s. 73.

² Hurdík, J. Právnické osoby. Obecná právní charakteristika. MU, Brno 2000, s. 51.

³ Tím ovšem nikterak nepopírám skutečnost, že tyto jako subjekt v druhé polovině minulého století načas „zmizely“ z našeho právního řádu.

⁴ Fleischer, A., Hazard, G., Klipperová, M. Pokušení správních rad. Victoria Publishing, Praha 1996, s. 62.

⁵ Davies, P. Principles of Modern Company Law. Sweet & Maxwell, 2008, s. 33.

⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Polygon, Praha 2002, s. 326.

⁷ Za zajímavost stojí, že dřívější obchodní zákoník (ObchZ) formuloval tuto legislativní zkratku překvapivě až v ust. § 56 odst. 1, nicméně tuto používal tu a tam i ve svých předchozích ustanoveních (srov. např. ust. § 38 b či § 38 i). Není tedy proto s podivem, že si praxe tuto zkratku dokonale zažila, což našlo svůj odraz nejen v obsahu různých právních dokumentů, ale i v běžné mluvě. V současné legislativě je přitom tato zkratka naopak důsledně formulována již v ust. § 1 ZOK.

⁸ Naše právo tuto ambici nemělo a nemá a pojem obchodní společnosti tedy obecně nevymezuje.